

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)**

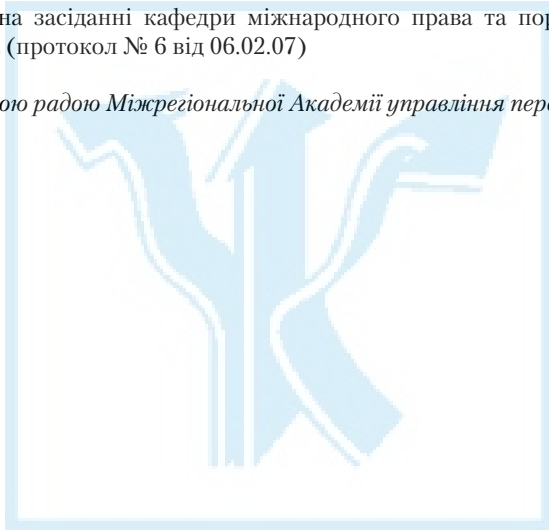
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *Н. В. Плахотнюк*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 6 від 06.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Плахотнюк Н. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародне економічне право” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2007. — 30 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Міжнародне економічне право”, зміст самостійної роботи, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Міжнародне економічне право (МЕП) — це сукупність міжнародно-правових норм і принципів, які регулюють правовідносини у сфері міжнародних економічних відносин (МЕВ). Предметом регулювання МЕП є МЕВ — дво- та багатосторонні режими, у тому числі правові, в яких взаємодіють приватні особи.

Сучасний спеціаліст у сфері правового регулювання зовнішньої торгово-економічної діяльності повинен не тільки добре орієнтуватися у правовій системі своєї країни, законодавстві інших держав, а й розумітися в питаннях, проблемах міждержавних правовідносин. А тому зрозуміла необхідність комплексного, системного підходу до засвоєння змісту нової важливої галузі знань, прикладний характер якої в сучасних умовах очевидний. Саме з цією метою і пропонується матеріал для самостійного вивчення студентами.

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації в час, вільний від обов'язкових аудиторних занять.

Мета СРС з дисципліни “Міжнародне економічне право” — сприяти засвоєнню студентами в повному обсязі навчальної програми та формуванню у них самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. СРС забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Завдання СРС — засвоєння відповідних знань, умінь та навичок, їх закріплення та систематизація, застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Зміст СРС з дисципліни “Міжнародне економічне право” визначається навчальною програмою дисципліни та забезпечується навчально-методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з дисципліни.

Основні форми самостійної роботи студентів

1. Опрацювання лекційного матеріалу та літературних джерел з теми лекції.

Важливе місце в СРС студентів відіграють лекції. Вони становлять те підґрунтя та інструмент, які спрямовують студентів у найраціональнішому напрямку вивчення навчальної дисципліни та надають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найскладніші поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота студентів на лекціях є запорукою подальшого успішного оволодіння тим необхідним масивом знань, що сприятиме формуванню зі студента фахівця з необхідним рівнем знань та навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує тему лекції, план її проведення та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела. Крім того, посилення на наукову і спеціальну літературу, а також нормативно-правові джерела здійснюються викладачем під час лекції. Тому студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найважливіші та необхідні масиви інформації, що надається. Наприкінці лекції студенти можуть задавати викладачу запитання щодо роз'яснення незрозумілих положень прослуханої лекції. Належне ведення конспекту лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та подальшому її аналізу.

2. Вивчення навчального матеріалу з підручників, навчальних посібників, робота з нормативно-правовими джерелами, опрацювання матеріалу за періоджерелами, науковою і спеціальною літературою.

Працювати з підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими джерелами, науковою і спеціальною літературою необхідно так, щоб отримати з них максимум теоретичних знань та необхідних відомостей. При роботі з джерелами студент повинен ознайомитись з їх змістом, щоб визначити, чи необхідно опрацьовувати джерело і чи стосується воно навчального курсу, що вивчається, і лише після цього відібрати необхідний для вивчення матеріал (главу, розділи тощо) та вивчити його. При опрацюванні матеріалу необхідно з'ясувати сутність питання, що вивчається, не уникаючи при цьому визначення сутності незрозумілих або незнайомих слів, термінів та не з'ясувавши їх зміст у словниках, довідниках, контексті речення. При вивченні матеріалу за підручником, навчальним посібником, під час роботи з науковою і спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане з прослуханою та законспектованою лекцією, робити

логічні висновки, позначати незрозумілі положення з метою їх подальшого з'ясування на практичному занятті. Тому при опрацюванні матеріалу за підручником, навчальним посібником, а також нормативно-правових актів необхідно відпрацювати зручну систему позначень (підкреслювання, помітки на полях книги чи нормативно-правового акту, виписки, позначення маркерами різних кольорів, формулювання інших авторів та нормативно-правових джерел, посилання на інші джерела, виписки необхідних відомостей на окремих аркушах та ін.) та фіксації опрацьованого матеріалу. Крім того, при роботі з науковою та спеціальною літературою студент може отримати посилання на джерела, не вказані в навчально-методичному комплексі, що є, безперечно, цінним для самостійного поглибленого вивчення правового матеріалу.

3. Підготовка до практичних занять.

Мета практичних занять полягає в закріпленні та поглибленні здобутих теоретичних знань студентів, формуванні навичок застосування цих знань при вирішенні конкретних ситуативних питань, контролі засвоєння матеріалу для стимулювання самостійної роботи студентів над вивченням навчальної дисципліни, засвоєння ними основних положень та вивчення специфіки галузі права.

Основою для підготовки до практичних занять є методичні матеріали щодо підготовки до практичних занять. Тематичним планом передбачено проведення практичних занять з основних тем дисципліни. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, розв'язання практичних завдань, тестовий контроль.

Специфіка практичних занять з дисципліни “Міжнародне економічне право” полягає в тому, що при їх проведенні багато уваги приділяється поєднанню глибокого опанування теоретичного матеріалу із зосередженням на розв'язанні практичних завдань, які передбачені планами практичних занять та/або підготовлені викладачем до кожного конкретного заняття.

Практичні заняття можуть відбуватися в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, складання процесуальних документів та ін.

Найпродуктивнішими і найраціональнішими формами заняття є співбесіда та дискусія, поєднані з розглядом конкретних ситуацій.

Студенти, беручи участь у практичному занятті, при обговоренні будь-якого питання повинні:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити власні міркування і твердження;
- давати повні та стислі відповіді на поставлені запитання;
- доповнювати доповідача та ін.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу) та нормативно-правові джерела. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

При підготовці до практичних занять та у процесі самостійної роботи студентів значну допомогу їм можуть надати різні технічні засоби та технології (комп'ютер, відеотехніка, мережа Інтернет, інформаційні банки даних). Найзручніший для використання в навчальному процесі комп'ютер, оскільки він допомагає у пошуку і систематизації необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу студентів, надає доробкам студентів завершеного і естетичного вигляду.

4. Розв'язання ситуаційних завдань.

Самостійна робота студентів охоплює також розв'язання завдань, що дає можливість практично перевірити рівень засвоєння теоретичних знань. Завдання складені на основі фактів, подій та документів з міжнародного життя, практики судових та інших органів, опублікованого Практикуму в судах, органах юстиції, прокуратури та ін. Умови завдань не завжди можуть точно збігатися з реальними датами, ситуаціями та обставинами, оскільки мають навчальну мету. Розв'язання завдань допоможе студентам на основі засвоєного навчального, наукового, нормативного та документального матеріалу здійснити адекватну правову оцінку конкретної ситуації чи пов'язаних з нею концептуальних підходів, сформулювати та обґрунтувати власну позицію з кожного конкретного питання, а в окремих випадках сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення засобів та способів регулювання міжнародних правовідносин.

5. Написання рефератів.

Важливим засобом засвоєння знань є написання та доповідь на заняттях рефератів. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами. Мета реферативної доповіді полягає в засвоєнні студентами основних аспектів розкритої в реферативному дослідженні теми, фор-

муванні запитань, проведенні дискусії. У рефератах на основі аналізу та узагальнення наукового матеріалу порівнюються різні погляди науковців на певну проблему і визначається власна позиція студента з викладом відповідних аргументів.

Реферат повинен бути оформлений належним чином. На титульному аркуші студент повинен зазначити назву вищого навчального закладу, кафедри, повну назву теми реферату, своє прізвище та ініціали, а також вчений ступінь, звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місце та рік написання реферату.

Перед написанням реферату студент повинен скласти план, який розкриває зміст вибраної теми (вступ, де коротко обґрунтовується актуальність вибраної теми; основна частина, де розкривається зміст теми реферату; висновки з оцінками та пропозиціями).

Матеріал слід викладати стисло, точно, послідовно, самостійно. Плагіат наукових праць з вибраної теми забороняється. У кінці реферату обов'язково наводиться список використаних джерел.

При написанні реферату слід робити посилання на використані джерела. Посилання оформляється у квадратних дужках із зазначенням сторінки.

Наприклад:

У науці міжнародного права загальноприйнято, що... [23, с. 157; 53, с. 38]. При цьому слід мати на увазі, що...

Обсяг реферату — 10–15 сторінок рукописного тексту або 8–9 сторінок друкованого чи комп'ютерного виконання на папері формату А4. Структура реферату: вступ (1–2 сторінки), основна частина (8–10 сторінок), висновки (1–2 сторінки), список літератури.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Оцінка “відмінно” виставляється студенту, який показує послідовне, глибоке і змістовне розуміння та знання сутності теми, вільно оперує поняттями і термінологією.

Оцінка “добре” виставляється студенту, який грамотно розкриває сутність теми, добре володіє термінами дисципліни, але припускається несуттєвих помилок, не повністю розкриває зміст вибраної теми.

Оцінка “задовільно” виставляється студенту, який поверхово і не в повному обсязі викладає сутність теми, багато помиляється при викладі матеріалу.

Оцінка “незадовільно” виставляється студенту, який не знає суті поставлених питань, при побудові відповіді припускається грубих

помилку, не орієнтується в сутності матеріалу, не розкриває змісту аналітичних питань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин, з них			
		Усього	Лекції (Л)	Семінарські заняття (С)	Самостійна робота студентів (СРС)
1	2	3	4	5	6
	Змістовий модуль I. Загальнотеоретичні аспекти міжнародного економічного права				
1	Міжнародне економічне право (МЕП) і система міжнародних економічних відносин (МЕВ)	7	2	1	4
2	Джерела МЕП	7	3	1	3
3	Суб'єкти МЕП та МЕВ	8	4	1	3
4	Господарське використання території в МЕП	6	2	1	3
5	Економічна інтеграція держав у МЕП	7,5	2	0,5	5
6	Врегулювання спорів у МЕП	5,5	2	0,5	3
7	Міжнародно-правова відповідальність у МЕП	6	2	1	3
	Змістовий модуль II. Особлива частина міжнародного економічного права				
8	Міжнародне торговельне право	11	3	2	6
9	Міжнародне фінансове право	5	2	1	2

1	2	3	4	5	6
10	Міжнародне інвестиційне право	5	2	1	2
11	Право міжнародної економічної допомоги	3,5	2	0,5	1
12	Міжнародне трудове (міграційне) право	6	1	1	4
13	Тенденції розвитку МЕР	3,5	1	0,5	2
	Разом годин	81	28	12	41

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I. Загальнотеоретичні аспекти міжнародного економічного права

Тема 1. Міжнародне економічне право (МЕР) і система міжнародних економічних відносин (МЕР)

Теми рефератів

1. Глобалізація світової економіки та проблема суверенітету держав.
2. Співвідношення міжнародного економічного та міжнародного приватного права.
3. Феномен “наднаціонального” регулювання в МЕР.
4. Теорія державного інтересу в МЕР.
5. Концептуальні підходи до предмету МЕР.
6. Характерні риси сучасного міжнародного економічного правопорядку.

Завдання

1. Міжнародне економічне право — це:
  - а) право, що регулює відносини між державами та інші, пов’язані з ним відносини;
  - б) право, що застосовується до держав у їх відносинах і до індивідів у їх відносинах з державою;
  - в) право, що регулює взаємовідносини суб’єктів міжнародного економічного права;

г) право, що застосовується до суб'єктів міжнародного співтовариства, тобто до держав, міжнародних організацій і у виключних випадках до індивідів;

д) сукупність норм внутрішньодержавного права, що регулюють участь України в міжнародних економічних відносинах.

Яке з цих визначень найточніше? Оцініть кожне визначення.

2. У США 12 березня 1996 р. набрав чинності Закон Хелмса — Бертона. У відповідності до розд. III та IV цього Закону, якщо буде встановлено, що громадяни третіх країн причетні до комерційних операцій у США з використанням раніше націоналізованої власності американців, їх можна передати до суду у США чи обмежити право на в'їзд до цієї країни.

Чи порушує цей Закон норми міжнародного права?

3. Російський вчений Ю. І. Федоров висунув пропозицію за допомогою міжнародного права регулювати внутрішньодержавні відносини, особливо відносини між федерацією та суб'єктами федерації.

Як ви ставитесь до такої пропозиції? Чи можливе застосування норм міжнародного права до внутрішньодержавних відносин?

Чому юристи в суді надають перевагу нормам внутрішнього, а не міжнародного права? У чому полягають незручності застосування міжнародного права у внутрішньодержавному правозастосовчому процесі?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 2. Джерела МЄП

Теми рефератів

1. Універсальні та спеціальні джерела МЄП.
2. Хартія економічних прав і обов'язків держав 1974 р. як джерело МЄП.
3. Кодифікація та уніфікація в МЄП.
4. Особливість міжнародного звичаю як джерела МЄП.
5. Джерела транснаціонального права.
6. Роль України в розвитку МЄП.

Завдання

1. Генеральна Асамблея ООН 12 грудня 1974 р. на XXIX сесії одностайно прийняла резолюцію, якою затвердила Хартію еконо-

мічних прав та обов'язків держав. Положення цього документа встановлюють засади міжнародних економічних відносин, причому їх нормативною базою є юридичні принципи імперативного характеру, закріплені в низці багатосторонніх міжнародно-правових актів універсального характеру.

1. З яких міжнародно-правових актів і які саме юридичні принципи були інкорпоровані в Хартію економічних прав та обов'язків держав?

2. Які конкретно економічні права та обов'язки учасників міжнародного спілкування включені у гл. II Хартії економічних прав та обов'язків держав?

3. У чому, згідно з Хартією, полягає загальна відповідальність держав перед міжнародним співтовариством та які пріоритети встановлені цим документом?

2. Новою галуззю міжнародного права вважається право розвитку. Згідно з основним принципом цієї галузі держави, що розвиваються, мають право на участь у прийнятті рішень у міжнародних економічних організаціях, отримання зовнішніх кредитів, користування односторонніми перевагами в міжнародній торгівлі та ін.

Як ви ставитесь до цієї концепції? В яких галузях міжнародного права враховується поділ держав на розвинені та такі, що розвиваються?

3. Вищим виконавчим органом Європейського Союзу є Рада Європейського Союзу. Акти Ради приймаються або одногосно, або кваліфікованою більшістю голосів згідно з квотами: Великобританія і ФРН — по 10 голосів, Іспанія — 8, Бельгія — 5, Данія — 3. Отже, держави — члени ЄС володіють не однаковою кількістю голосів при прийнятті рішення в Раді.

Чи означає такий розподіл кількості голосів у держав — членів Європейського Союзу порушення принципів суверенної рівності держав?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 3. Суб'єкти МЕН та МЕН

Теми рефератів

1. Держави як суб'єкти міжнародних приватноправових відносин.

2. Правосуб'єктність міжнародних економічних організацій.
3. Україна як суб'єкт МЕН.
4. Європейський Союз як суб'єкт МЕН.
5. Проблема статусу фізичних та юридичних осіб у правовому регулюванні МЕН.
6. Міжнародні неурядові організації економічного характеру.
7. Торговельні представництва, їх функції.
8. Державні органи зовнішньоекономічних зв'язків.
9. Абсолютний та функціональний імунітет держав у МЕН.

Завдання

1. Як основний суб'єкт міжнародного права держава посідає центральне місце в системі міжнародних економічних відносин. Забезпечення суверенітету державою можливе лише за активного використання нею складного комплексу різнобічних економічних зв'язків на основі приписів міжнародного економічного права.

Ускладнення та примноження міжнародних економічних зв'язків створюють проблему зміцнення та впорядкування управління ними з боку всіх суб'єктів міжнародних відносин. Цей процес здійснюється за допомогою міжнародних міжурядових організацій.

Поряд з державами та міжнародними організаціями учасниками міжнародних відносин дедалі частіше стають транснаціональні корпорації, які впливають як на національну, так і на світову економіку.

1. Як співвідноситься юридичний статус держави з її участю в господарських відносинах, однією зі сторін в яких є фізичні та юридичні особи іншої держави?

2. Які основні правові характеристики міжнародних міждержавних (міжурядових) організацій, які є учасниками міжнародних економічних відносин?

3. У чому полягають юридичні особливості ТНК як учасників міжнародних економічних відносин порівняно з іншими категоріями суб'єктів міжнародного економічного права?

2. У 1951 р. іранський меджліс (парламент) прийняв два закони про націоналізацію нафтової промисловості в Ірані. Негайно після націоналізації 8 травня 1951 р. Англо-Іранська нафтова компанія почала вимагати від іранського прем'єр-міністра, щоб це питання згідно зі ст. 22 концесійного договору 1933 р. було вирішено через

арбітраж. Іранський міністр фінансів у своїй відповіді на цей лист зауважив: 1) право націоналізації впливає із суверенітету кожної держави; це право використовували багато держав, у тому числі й уряд Великобританії; 2) приватна угода (концесія) не може перешкоджати здійсненню цього права, що базується на нормах міжнародного права; 3) націоналізація нафтової промисловості в Ірані є результатом здійснення суверенного права іранського народу; це питання не може бути предметом арбітражного розгляду в будь-якому арбітражному органі.

Оцініть доводи Ірану з позицій їх відповідності міжнародному праву.

3. В одному з підручників міжнародного права міститься такий вислів: “Фізичні, юридичні особи та інші суб’єкти внутрішньодержавного права не є і не можуть бути суб’єктами міжнародного економічного права, оскільки вони підпорядковані юрисдикції певної держави”.

Як ви ставитесь до такого твердження?

4. Громадянство — це:

- а) політико-правовий зв’язок людини з державою, що виражається в наявності взаємних прав і обов’язків;
- б) правовідносини, суб’єктами яких є особи і держава, зміст яких становлять основні права й обов’язки в публічній сфері;
- в) правова властивість фізичної особи, що виражається в її приналежності до певної держави;
- г) особливий договір між людиною і державою;
- д) правовий зв’язок між окремою особою і державою без зазначення етнічного походження цієї особи;
- е) правовий зв’язок, основою якого є соціальний факт прихильності, зв’язок існування інтересів і почуттів поряд з існуванням взаємних прав і обов’язків.

1. Яке з визначень найточніше? Оцініть кожне визначення.

2. Чи потрібно визначати громадянство юридичної особи? Як можна було б це громадянство визначити?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 4. Господарське використання території в МЕН

Теми рефератів

1. Статус вільних економічних зон.
2. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
3. Питання охорони навколишнього середовища в аспекті режиму використання природних ресурсів.
4. Застосування державами національного та міжнародного права в конкурентній боротьбі за ринок послуг на авіаперевезення.
5. Відображення у внутрішньому праві принципів, закладених у багатосторонніх угодах із захисту фауни і флори, зокрема в Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, які перебувають під загрозою зникнення, 1973 р.
6. Міжнародно-правові проблеми навколишнього середовища.
7. Правовий механізм діяльності міжнародних авіаційних організацій.

Завдання

1. Держава А в силу укладеного договору передала державі Б частину територіального моря. За деякий час держава Б звернулася до держави А з вимогою за укладеним договором передати і відповідну частину узбережжя. На користь власної позиції держава Б наводила докази про загальні принципи права, а саме принцип приналежності головної річі, в силу якого разом з частиною територіального моря передається і повітряний простір над морем. На думку держави Б, це так само справедливо і до узбережжя переданого територіального моря.

Оцініть з позицій міжнародного права докази сторін. Чи справедливі вимоги держави Б?

2. Протока, береги якої належать державі А, була перекрита цією державою для руху морських суден з такою аргументацією: ця протока допоміжна; традиційно нею проходить незначна кількість морських кораблів; неподалік є інша, зручніша для судноплавства протока.

Зацікавлені держави у відповідь наводили інші доводи про те, що ця протока з'єднує дві частини відкритого моря; призначена для міжнародного судноплавства.

Оцініть доводи сторін. Вирішіть спір.

3. У 1988 р. есминець “Керон” і крейсер “Йорктаун” ПМС США зайшли в радянські територіальні води Чорного моря в районі південного берегу Криму. На попереджувальні сигнали, які завчасно подавав радянський прикордонний корабель, про наближення до Державного кордону СРСР американські кораблі не реагували і увійшли в територіальне море СРСР на значну відстань.

У протесті МЗС СРСР “відповідальність за вчинену провокацію”, яка призвела до зіткнення двох військових кораблів, поклало на США. У відповідь на це представники держдепартаменту США і Пентагону заявили, що американські кораблі здійснювали право мирного проходу, яке відповідає міжнародному праву.

Що охоплює право мирного проходу територіальним морем?

Чи передбачає воно попереднє повідомлення чи дозвіл прибережної влади?

Чи повинні іноземні кораблі дотримувати вимог прибережної держави здійснювати мирний прохід морськими коридорами?

4. 17 травня 1991 р. Фінляндія звернулась до Міжнародного Суду ООН з претензією до Данії. Датський уряд розпочав реалізацію проекту створення мосту над міжнародною протокою Великий Бельт. Води Великого Бельта перекриті територіальними водами Данії; його правовий режим визначається Копенгагенським трактатом 1857 р. і Королівською постановою 1976 р. (Данія), що передбачають свободу судноплавства цією протокою. Реалізація цього проекту в його початковому вигляді означала б закриття Балтійського моря для суден висотою понад 65 м, до яких належать, зокрема, нафтові платформи, споруджені у Фінляндії.

Уряд Фінляндії просив Суд встановити таке: 1) існує право вільного проходу Великим Бельгом, яке поширюється на будь-які фінські кораблі; 2) це право поширюється на будь-які типи суден, у тому числі й на нафтові платформи; 3) спорудження Данією мосту, як це заплановано, не сумісно з правом вільного проходу; 4) Данія і Фінляндія повинні розпочати переговори з цього питання з метою гарантування права проходу протокою Великий Бельт.

Оцініть вимоги Фінляндії. Чи обґрунтовані її претензії? Який режим проходу міжнародною протокою?

5. За допомогою супутника держава А виявила на території держави Б багате родовище селітри. Не доводячи до відома ні державу

Б, ні міжнародну спільноту в цілому, держава А орендувала цю ділянку у держави Б за невелику суму і приступила до експлуатації родовища.

Чи порушують подібні дії міжнародне космічне право і міжнародне економічне право?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 5. Економічна інтеграція держав у МЕН

Теми рефератів

1. Роль ТНК у процесах інтеграції.
2. Державно-правові форми здійснення інтеграції.
3. Субординаційний метод міжнародно-правового регулювання інтеграційних процесів.
4. Співвідношення “внутрішньоінтеграційного” режиму та принципу найбільшого сприяння.
5. Міжнародно-правове регулювання МЕН між трьома “центрами економічної сили” (основними конкурентами на міжнародних товарних ринках) – ЄС, Японією, США.
6. Визнання України державою з ринковою економікою, його значення.
7. Західно-європейські інтеграційні об’єднання.
8. Латиноамериканський варіант регіональної інтеграції.
9. Правові форми інтеграційних зв’язків у межах СНД.

Завдання

1. Існують два основних підходи до економічної інтеграції. Представники ліберального підходу вважають, що економічної інтеграції можна досягти завдяки вільній міжнародній торгівлі. При цьому держави повністю зберігають економічний суверенітет, адже вільна торгівля сама собою інтегрує сферу співробітництва, а тому не потребує особливих наднаціональних інститутів, які б піклувалися про інтеграцію. Інституціоналісти мають протилежну точку зору; вони виходять з твердження, що лібералізації міжнародних економічних відносин та вільної діяльності ринкових законів недостатньо для справжньої інтеграції. Необхідно узгодити економічну політику окремих держав, що диктує створення

спеціальних міжнародних інститутів з наднаціональними повноваженнями.

Якій позиції ви надаєте перевагу і чому?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 6. Врегулювання спорів у МЕП

Теми рефератів

1. Механізм врегулювання спорів у межах СОТ.
2. Міжнародний трибунал ООН з морського права.
3. Врегулювання спорів у міжнародному економічному праві.
4. Політико-правові механізми попередження та врегулювання конфліктів у межах ОБСЄ.
5. Механізми врегулювання спорів між державами-учасницями СНД.
6. Місце економічного суду СНД у механізмі врегулювання спорів.

Завдання

1. Які переваги та недоліки різних способів вирішення міжнародних спорів: переговорів, посередництва, добрих послуг, примирення, арбітражу, міжнародної судової процедури? Який зі способів найбільше підходить для вирішення спорів, пов'язаних зі встановленням кордонів між двома державами; торговим обігом між двома державами; захистом інвестицій; державною безпекою (одна держава звинувачує іншу в організації засилання найманців)?
2. Якщо держава А не виконує рішення міжнародного третейського суду, чи можна примусити її виконувати його? Чи обов'язкове рішення третейського суду? На чому базується юридична сила такого рішення?
3. Генпрокуратура України в 1994 р. порушила кримінальну справу за фактом зриву виконання міжурядової угоди між Україною і Узбекистаном про поставки бавовни в обмін на український цукор. За повідомленням прес-центру Генпрокуратури, основним винуватцем невиконання угоди є Національний банк України (НБУ). Він не виконав постанову Кабінету Міністрів України про забезпечення оплати текстильної сировини, що поставляється. Цей документ зобов'язував НБУ допомогти Держкомітету з

легкої і текстильної промисловості отримати кредити для сплати вартості цукру. Допомогу не було подано, а в результаті від простою підприємств держава втратила 3 трлн крб.

В інтерв'ю газети "Київські відомості" перший заступник голови правління НБУ Володимир Стельмах відкинув звинувачення на адресу банку. Він заявив, що наприкінці 1993 р. НБУ взагалі не відкривав нових кредитних ліній, за винятком тих, які забезпечували фінансування конверсійних програм. Було також зауважено, що згідно з українським законодавством Держкомлегтекспром взагалі не мав права брати кредит у НБУ. Необхідні кошти, на думку банкіра, уряд України повинен був перерахувати Комітету цільовим призначенням.

Чи поширюється на міжурядові угоди, подібні описаній у завданні, дія основних правових принципів права міжнародних договорів?

Які конкретно положення застосовуваних міжнародно-правових актів можуть бути використані при виробленні позиції для оцінки ситуації, описаної в завданні?

Які із згадуваних у завданні суб'єктів міжнародного і внутрішньодержавного права відповідальні за виконання зобов'язань, встановлених угодою України і Узбекистану?

Чи мають міжнародно-правове значення юридичні факти, на підставі яких українська прокуратура порушила кримінальну справу?

Чи може справа про невиконання українською стороною угоди з Узбекистаном бути передана на розгляд міжнародній судовій інстанції?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 7. Міжнародно-правова відповідальність у МЄП

Теми рефератів

1. Індивідуальні та колективні контрзаходи в МЄВ.
2. Відповідальність федеративної держави за дії суб'єкта федерації.
3. Міжнародна відповідальність у випадках, коли не порушено прав держави, але зачеплено її інтереси.
4. Міжнародний економічний порядок.
5. Міжнародна економічна безпека.

6. Недоліки системи правового регулювання МЕВ щодо фактів застосування економічної сили та міжнародної відповідальності за це.

Завдання

1. Космічний супутник зійшов з орбіти, впав на територію держави А та заподіяв істотну шкоду державі Б. Потерпіла держава висунула претензії про відшкодування шкоди. Держава А стверджує, що не вчинила жодних протиправних дій, об'єкт впав з об'єктивних причин, і тому немає її вини в заподіянні шкоди.

Чи виявляється в діях держави, яка запустила супутник, склад правопорушення? Які особливості виникнення та реалізації відповідальності за заподіяння шкоди без вини?

2. Визначте співвідношення міжнародно-правових санкцій і відповідальності. Охарактеризуйте основні види міжнародно-правових санкцій:

- 1) здійснювані в порядку самопомоги;
- 2) здійснювані за допомогою міжнародних організацій.

3. У квітні 1795 р. американське судно “Нептун” було захоплено у відкритому морі британським крейсером під приводом, що його вантаж, який складається з продовольчих товарів, повинен бути спрямований до Великобританії, позаяк населенню Англії загрожував голод.

Чи може Великобританія для уникнення міжнародно-правової відповідальності посилатися на стан крайньої потреби?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Змістовий модуль II. Особлива частина міжнародного економічного права

Тема 8. Міжнародне торговельне право

Теми рефератів

1. Міжнародний правопорядок у сфері міжнародної торгівлі.
2. Міжнародно-правове регулювання транснаціональних товарних ринків.
3. Система СОТ.
4. Міжнародно-правове регулювання сфери послуг у МЕВ.

5. Угода про торговельні аспекти прав на інтелектуальну власність.
6. Режим найбільшого сприяння в міждержавних відносинах.
7. Україна і міжнародна торговельна система.
8. IV Ломейська конвенція як договірно-правовий інструмент встановлення нового міжнародного економічного порядку.
9. Антидемпінговий процес та застосування антидемпінгового мита в ЄС.
10. Державне регулювання зовнішньоторгівельної діяльності в Україні.
11. Кіотська конвенція як міжнародний правовий документ у митній справі.
12. Нетарифні обмеження в міжнародній торгівлі.

Завдання

1. Арбітражний комітет Світової організації торгівлі (СОТ) підтримав 7 квітня 1999 р. позицію США, згідно з якою Європейський Союз порушує принципи міжнародної торгівлі. Таким чином, США отримали міжнародне підтвердження прийнятому ними рішення про введення додаткових податкових зборів з низки європейських товарів. Ця ідея була озвучена Вашингтоном ще 3 березня і зумовлювалась необхідністю компенсації фінансових втрат американським постачальникам бананів на ринок Європи через різні перепони. Іноді податкова надбавка на американські банани досягала 100 %.

Тепер США справлятимуть додаткові податкові збори з низки європейських товарів, зокрема з шотландських кашемірових виробів, французьких сумочок та кави німецького виробництва. Загалом до казни США додатково надходить щорічно 191,4 млн дол.

1. Які основні цілі та завдання СОТ?
2. Чи обов'язкове для сторін рішення Арбітражного комітету СОТ?
3. Яка процедура оскарження рішень Арбітражного комітету?

2. Міжнародна фруктова компанія звернулась за отриманням ліцензії на імпорт яблук до ЄС. Коли прохання про ліцензію було відхилене датською владою з посиланням на низку регламентів ЄС, компанія звернулась з позовом до суду, стверджуючи, що вказані регламенти порушують ст. 9 ГАТТ, яка встановлює обов'язок сторін договору усувати кількісні обмеження на імпорт чи експорт товарів. Згідно з Римським договором ЄС наділений функ-

ціями зі здійснення тарифної та торговельної політики і правом укладення відповідних угод з цих питань.

Чи можна стверджувати, що ЄС в цьому питанні є правонаступником держав-членів за зобов'язаннями ГАТТ? Як можуть співвідноситись за юридичною силою Римський договір та ГАТТ?

3. Держава А встановила для держави В особливі економічні преференції, що містять зниження митних зборів на 20 % їх загального рівня. Компанія з виробництва комп'ютерів, що зареєстрована на території держави С, відкрила на території держави В дочірню фірму, яка збирає комплектуючі та експортує готові комп'ютери в державу А.

Яка держава повинна вважатися країною походження товару? Відповідно за якою ставкою повинен оподатковуватись цей товар? Які заходи державної політики можуть бути застосовані для усунення подібних ситуацій?

4. Держава А підписала з державою В договір, згідно з яким обидві держави зобов'язалися знизити загальне мито на сільськогосподарські товари на 20 %. За рік держава А підписала з державою С договір, в якому встановлено зниження мита на 30 % для двосторонньої торгівлі цих держав.

Чи порушує договір, укладений між державами А та С, договір, укладений між державами А і В? Які можливі наслідки такого порушення?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 9. Міжнародне фінансове право

Теми рефератів

1. Регулювання валютно-фінансових відносин у міжнародному економічному праві.
2. Еволюція міжнародної валютної системи (міжнародно-правові аспекти).
3. Міжнародне банківське право: механізм правового регулювання банківської діяльності.
4. Елементи наднаціональності в діяльності МВФ.
5. Участь України в системі міжнародних валютно-фінансових організацій.
6. Правове положення МВФ та Світового банку.

Завдання

1. За свідченням Т. Н. Нешатаєвої, у практиці МВФ і МБРР з'явилися новації в питаннях фінансування держав-членів. Так, міжнародні установи дедалі частіше залучають до фінансування структурної перебудови в певних країнах приватних інвесторів. Робиться це так: МБ – МВФ на джентльменських умовах просять приватні банки профінансувати програму конкретної країни. Комерційні банки, як правило, не відмовляють у засобах за умови, що програми складені за участю банку та фонду. Слід зазначити, що нині приватні інвестори схильні відмовляти в наданні великих кредитів, якщо вони не підкріплені програмами МБ – МВФ. Іншими словами, банк і фонд пов'язують себе додатковими угодами з юридичними особами окремих держав.

У результаті подібних операцій складається така схема відносин:

Охарактеризуйте кожну групу відносин. Які права та обов'язки суб'єктів правовідносин? Яким правом ці відносини регулюються? Як реалізується відповідальність?

2. Громадянин України здавав в оренду власну яхту в м. Майамі (США). З приводу доходів, отриманих від оренди судна, між ним та українським податковим органом виник спір: це дохід від нерухомого майна чи прибуток від комерційної діяльності, і яка з країн має право обкладати податком такі види доходів. Громадянин України вважає, що дохід від оренди яхти підлягає оподаткуванню у США, український податковий орган протилежної думки.

Вирішіть спір.

Який принцип оподаткування нерухомого майна закладений у більшості угод про запобігання подвійному оподаткуванню? Підтвердіть його доцільність.

3. Громадянин України, який постійно в ній проживає, отримав автоський гонорар за видання книги у Франції. Оскільки в Україні

оподатковуються всі доходи, отримані особою, яка постійно проживає на її території, незалежно від того, де вони були отримані — в Україні чи за її межами, а у Франції оподатковуються лише всі доходи, отримані на її території, незалежно від місця постійного проживання платника податку, — під чию податкову юрисдикцію підпадає цей дохід: України чи Франції?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 10. Міжнародне інвестиційне право

Теми рефератів

1. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні.
2. Міжнародний правопорядок на ринку інвестицій.
3. Вплив міжнародного права на внутрішньодержавне щодо регулювання іноземних інвестицій.
4. Зв'язок між питанням про імунітет держав та правовідносинами у сфері інвестицій.
5. Прямі іноземні інвестиції в економіку України.

Завдання

1. Держава А оголосила державну монополію на виробництво товару Х. Чи може іноземний інвестор, який виробляє цей товар на території України, захищати свої інтереси, посилаючись на договір про захист капіталовкладень? Чи можна вважати в цьому разі оголошення державної монополії націоналізацією?
2. У договорах, укладених Україною з іноземними державами про заохочення та взаємний захист капіталовкладень, передбачається, що спори між державою та інвестором передаються на розгляд до таких інстанцій:
третейського суду “ad hoc” згідно з арбітражним регламентом Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ);
компетентного суду чи арбітражу договірної сторони, на території якої здійснено капіталовкладення;
Арбітражного інституту торгової палати у Стокгольмі;
будь-якого іншого міжнародного арбітражу, про який домовляться сторони у спорі.
Який зі способів вирішення спорів найвигідніший для інвестора? Яке право повинно застосовуватися в кожному з випадків?

3. Згідно з договорами про захист капіталовкладень націоналізація допускається лише за умови виплати швидкої, адекватної та ефективної компенсації.

Зазначте, чи повинен розмір компенсації відповідати реальній вартості:

націоналізованого майна;

націоналізованого майна плюс втрачена вигода;

націоналізованого майна мінус вже отримані від його експлуатації доходи.

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 11. Право міжнародної економічної допомоги

Теми рефератів

1. Право міжнародної економічної допомоги як галузь МЕНП.
2. Форми економічної допомоги країнам, що розвиваються, та механізми їх реалізації.
3. Міжнародні організаційно-правові структури для подання міжнародної економічної допомоги.
4. Міжнародний ринок економічної допомоги.

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 12. Міжнародне трудове (міграційне) право

Теми рефератів

1. Міжнародний ринок праці.
2. Джерела міжнародно-правового регулювання праці.
3. МОП, її завдання та основні форми роботи.
4. Державне регулювання імпорту робочої сили.
5. Державне регулювання експорту робочої сили.
6. Права та обов'язки держав щодо міграції працівників.
7. Правове становище іноземних громадян в Україні.
8. Роль міжнародного приватного права у правовому регулюванні трудових відносин з іноземним елементом.
9. Ліцензування діяльності з працевлаштування громадян за кордоном.
10. Рекомендація МОП № 86, її зміст та значення.

Завдання

1. Зазначте, в яких з перелічених сфер іноземцям надано національний режим, а в яких — спеціальний: трудова діяльність; відпочинок; охорона здоров'я; соціальне забезпечення; створення асоціацій; майнові та особисті немайнові права; отримання освіти; користування досягненнями культури; свобода совісті; шлюбні та сімейні відносини; недоторканість особи і житла; пересування територією України і вибір місця проживання; податки і збори; судовий захист; виборче право; військова служба.

В яких випадках доцільно встановлювати режим найбільшого сприяння?

2. Згідно зі ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. “держави-учасниці Пакту, визнають право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім’ї, який охоплює достатнє харчування, одяг і житло, і на безперервне поліпшення умов життя. Держави-учасниці вживатимуть належних заходів для забезпечення здійснення цього права, визнаючи важливе значення в цьому плані міжнародного співробітництва, що базується на вільній згоді”.

Чи може український громадянин звернутися до міжнародних юрисдикційних органів зі скаргою на український Уряд, якщо він вважає, що заробітна плата, яку він отримує, не забезпечує достатнього життєвого рівня для нього і членів його сім’ї?

3. У ст. 24 Статуту МОП проголошується: “Якщо будь-яка професійна організація підприємців чи працівників зробить Міжнародному бюро праці подання про те, що будь-який член організації не забезпечив належного дотримання конвенції, учасником якої він є, Адміністративна рада може передати це подання уряду, проти якого воно зроблено, та запросити його зробити з цього питання відповідну заяву”.

Україна є учасницею Конвенції про охорону заробітної плати 1949 р. Шахтарський страйком звернувся до МОП з поданням про недотримання Україною положень цієї конвенції. Як представник Уряду України яку заяву Ви б підготували?

Як реагує МОП на порушення міжнародного права?

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

Тема 13. Тенденції розвитку МЄП

Теми рефератів

1. Прогноз розвитку МЄП та міжнародного економічного правопорядку.
2. Міжнародне економічне право в епоху глобалізації.
3. Теоретичні та практичні проблеми функціонування механізму міжнародно-правового регулювання МЄВ.
4. Застосування економічної сили та питання міжнародної економічної безпеки.
5. Еволюція механізму міжнародно-правового регулювання МЄВ.
6. Особливості процесу регулювання суперечок у МЄП.
7. Історична відповідальність держав.
8. Проблема санкцій у МЄП.
9. Основні тенденції розвитку МЄП як галузі міжнародної політики.

Література [5–9; 13; 18; 21; 25; 32; 38]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Статут* Організації Об'єднаних Націй. — Нью-Йорк, ООН, 1996.
2. *Конституція* України. — К.: Видання Верховної Ради України, 1996.
3. *Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В.* Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. — К., 2002.
4. *Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В.* Міжнародне право. Основні галузі: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. — К., 2004.
5. *Действующее* международное право: В 3 т. — М., 1997. — Т. 3. Разд. XVIII, XIX.
6. *Додонов В. Н., Доронина Н. Г., Крутских В. Е.* Право международной торговли: Словарь-справочник / Под ред. Б. И. Пучинского. — М., 1997.
7. *Додонов В. Н., Панов В. П., Румянцев О. Г.* Международное право: Словарь-справочник / Под общ. ред. В. Н. Трофимова. — М., 1998.
8. *Курс* международного права: В 7 т. — М., 1989–1993.

9. *Опришко В. Ф.* Міжнародне економічне право: Підручник. — К.: Вид-во КНЕУ, 2003.
10. *Суверенітет України і міжнародне право* / Відп. ред. В. Н. Денисов, В. І. Євінгов. — К., 1995.
11. *Удовенко Г. Й.* Україна на міжнародній арені. — К., 1998.
12. *Україна на міжнародній арені: Зб. док. і матер.* — К., 1993.
13. *Шумилов В. М.* Международное экономическое право: В 2 кн. — М.: ДеКА, 2002.

Додаткова

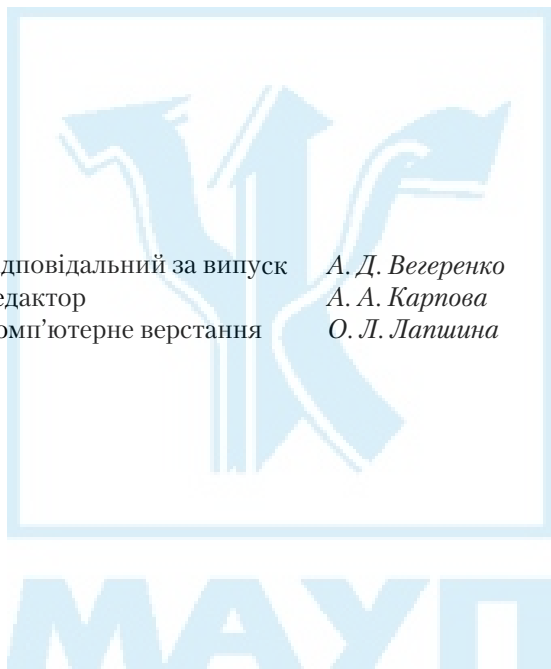
14. *Альтшулер А. Б.* Международное валютное право. — М., 1984.
15. *Базедов Ю.* Возрождение процесса унификации права: европейское право и его элементы // Государство и право. — 2002. — № 2.
16. *Богатырев А. Г.* Инвестиционное право. — М., 1992.
17. *Богуславский М. М.* Иностраннные инвестиции: правовое регулирование. — М., 1996.
18. *Богуславский М. М.* Международное экономическое право. — М., 1986.
19. *Борисов К. Г.* Международное таможенное право. — М., 1997.
20. *Борисов К. Г.* Международно-правовые аспекты сотрудничества государств в области науки и техники. — М., 1992.
21. *Бувайлик Г. Е.* Правовое регулирование международных экономических отношений. — К., 1977.
22. *Бургонов О. В.* Международная интеграция — тенденция XXI века. — СПб., 1999.
23. *Вельяминов Г. М.* Международное экономическое право и процесс (Академический курс): Учебник. — М., 2004.
24. *Вельяминов Г. М.* Международные договоры в “международном частном праве” и его понятие // Государство и право. — 2002. — № 8.
25. *Вельяминов Г. М.* Основы международного экономического права. — М., 1994.
26. *Вельяминов Г. М.* Порядок урегулирования споров во Всемирной торговой организации // Моск. журн. междунар. права. — 1999. — № 1.
27. *Вельяминов Г. М.* Правовое урегулирование международной торговли. — М., 1972.

28. *Вилкова Н. Г.* Договорное право в международном обороте. — М., 2002.
29. *Войтович С. А.* Принципы международно-правового регулирования межгосударственных экономических отношений. — К., 1988.
30. *Герчикова И. Н.* Международные экономические организации. — М., 2000.
31. *Даниленко Г. М.* Обычай в современном международном праве. — М., 1988.
32. *Дмитриева Г. К.* Международное экономическое право // Международное право / Под ред. К. А. Бекяшева. — М., 1998.
33. *Довгерт А. С.* Правовое регулирование международных трудовых отношений. — К., 1992.
34. *Доронина Н. Г.* Унификация и гармонизация права в условиях международной интеграции // Журн. рос. права. — 2002. — № 6.
35. *Домулен И. И.* Всемирная торговая организация. — М., 1997.
36. *Зубарева Н. В.* Реализация и применение международных частноправовых унифицированных норм рекомендательного характера // Журн. междунар. частного права. — 2000. — № 4.
37. *Иванов Э. А.* Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. — М., 1999.
38. *Карро Д., Жюйар П.* Международное экономическое право. — М., 2002.
39. *Кисилев И. Я.* Международный труд. — М., 1997.
40. *Корецкий В. М.* Очерки международного хозяйственного права. — Харьков, 1928.
41. *Коробова М. А.* Международное право и экономические договоры. — М., 1987.
42. *Левина Л. А.* Правовое положение Международного валютного фонда и Всемирного банка. — М., 1996.
43. *Международное торговое право* / Под ред. В. И. Лисовского. — М., 1979.
44. *Моисеев А. А.* Международные кредитно-финансовые организации. Правовые аспекты деятельности. — М., 1999.
45. *Пелле А.* Эволюция международной валютной системы (международно-правовые аспекты) // Внешнеэкономический бюл. — 2000. — № 6.
46. *Право Европейского союза: правовое регулирование торгового оборота* / Под ред. В. В. Безбаха, А. Я. Капустина, В. К. Пучинского. — М., 1999.

47. *Право* международной торговли. Словарь-справочник. — М., 1997.
48. *Принципы* международных коммерческих договоров. — М.: ЮНИДРУА, 1996.
49. *Розенберг М. Г.* Международная купля-продажа товаров. Комментарий к законодательству и практике разрешения споров. — М., 2001.
50. *Розенберг М. Г.* Международный договор и иностранное право. — М., 1998.
51. *Ушаков Н. А.* Режим наибольшего благоприятствования в межгосударственных отношениях. — М., 1995.
52. *Фисенко И. В.* Механизм разрешения споров между государствами-участниками СНГ и место в нем Экономического суда СНГ // Моск. журн. междунар. права. — 1997. — №2.
53. *Шатров В. П.* Международное экономическое право. — М., 1990.
54. *Шепенко Р. Ф.* Механизм разрешения споров в рамках ВТО // Внешняя торговля. — 1999. — № 3.
55. *Шепенко Р. Ф.* Субсидии и компенсационные пошлины: правила ГАТТ и законодательство РФ // Моск. журн. междунар. права. — 1998. — № 2.
56. *Шепенко Р. Ф.* Антидемпинг. — М., 2003.
57. *Шишаев А. И.* Регулирование международной торговли товарами. — М., 1998.
58. *Шишков Ю. В.* Глобализация и проблема экономического разрыва между развитыми и развивающимися странами // Внешнеэкономический бюл. — 2002. — № 3.
59. *Шмаков В. А.* IV Ломейская конвенция как договорно-правовой институт установления нового международного экономического порядка // Моск. журн. междунар. права. — 1995. — № 4.
60. *Шреплер Х. А.* Международные экономические организации: Справочник. — М., 1998.
61. *Шумилов В. М.* Международное экономическое право в эпоху глобализации. — М., 2003.
62. *Эбке В.* Международное валютное право. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Міжнародне економічне право”	8
Зміст самостійної роботи студентів.....	9
Список літератури	26

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Карпова*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лашина*

Зам. № ВКЦ-3079

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП